

SUMERI 1

KAUSATIIVIRAKENTEET JA SIVULAUSEET

Aleksi Sahala – Helsingin yliopisto, syksy 2021

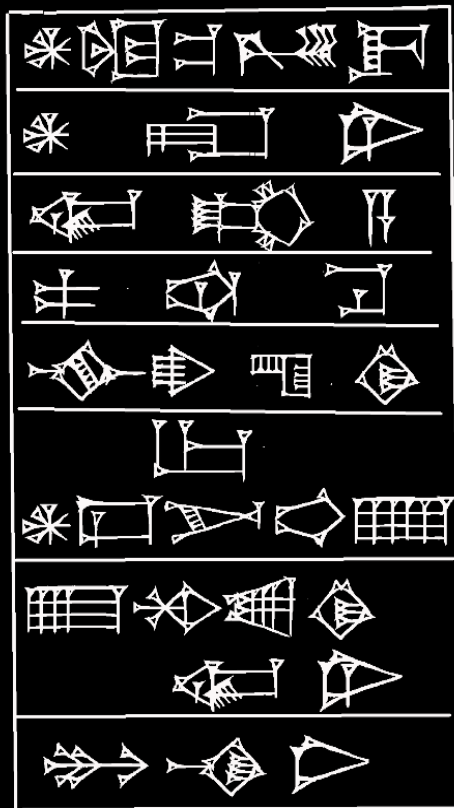

ANEEL

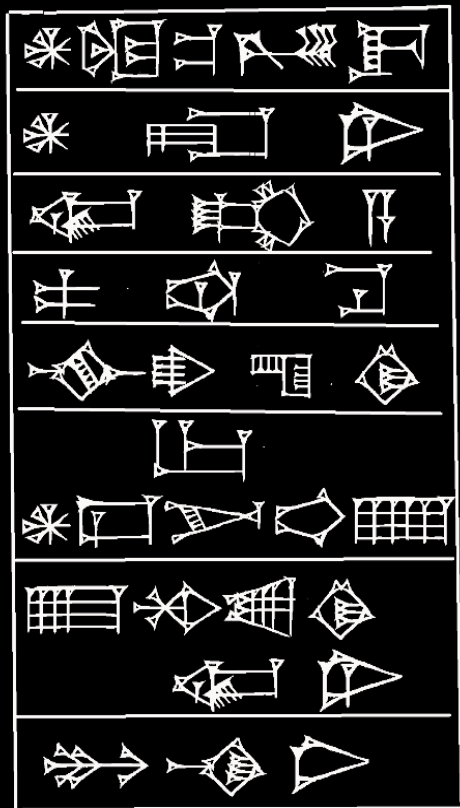
CENTRE OF EXCELLENCE IN ANCIENT NEAR EASTERN EMPIRES
UNIVERSITY OF HELSINKI

HELSINGIN YLIOPISTO

1. ^dnin-ĝeš-zid-da
2. diĝir-ra-né
3. ĝù-dé-a
4. énsi(PA.TE.SI)
5. lagaš(NU₁₁.BUR.LA)^{ki}
6. ur ^dĝá-tùm-du₁₀-ke₄
7. é ĝír-su^{ki}-ka-né
8. mu-na-dù

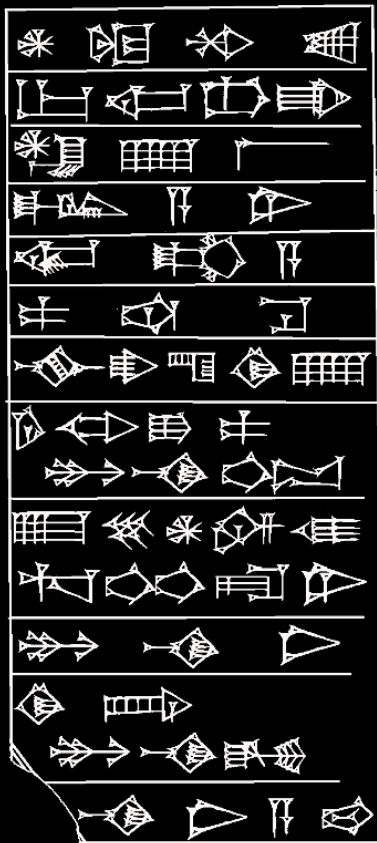
1. ^dnin-ĝeš-zid-da
2. diĝir-ra-né
3. ĝù-dé-a
4. énsi(PA.TE.SI)
5. lagaš(NU₁₁.BUR.LA)^{ki}
6. ur ^dĝá-tùm-du₁₀-ke₄
7. é ĝir-su^{ki}-ka-né
8. mu-na-dù

- 1-2 Ningêšzidalle, hänen herralleen,
- 3-5 Gudea, Lagašin hallitsija,
- 6 Ġatumdun palvelija
- 7 Hänen Ġirsun emppelinsä
- 8 hänelle rakensi

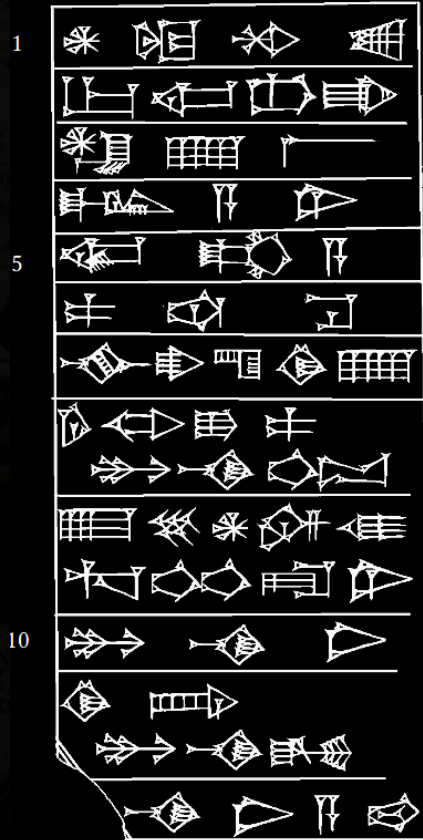
1

5

10

1. ^dnin-ĝír-su
2. ur-saĝ kalag-ga
3. ^den-líl-lá
4. lugal-a-né
5. ġù-dé-a
6. énsi(PA.TE.SI)
7. laġaš(NU₁₁.BUR.LA)^{ki}-ke₄
8. níġ-ul-e pa mu-na-è
9. é-ninnu-ánzud(AN.IM.MI)^{mušen}-
bábbar-ra-né
10. mu-na-dù
11. ki-bé mu-na-ġi₄
12. X na-rú-a-kam

1. ^dnin-ġir-su
2. ur-saġ kalag-ga
3. ^den-lil-lá
4. lugal-a-né
5. ġù-dé-a
6. énsi(PA.TE.SI)
7. lagaš(NU₁₁.BUR.LA)^{ki}-ke₄
8. níġ-ul-e pa mu-na-è
9. é-ninnu-ánzud(AN.IM.MI)^{mušen}-
bábbar-ra-né
10. mu-na-dù
11. ki-bé mu-na-ġi₄
12. X na-rú-a-kam

(1) Ningirsulle, (2-3) Enlilin voimakkaalle sankarille,
(4) hänen herralleen, (5-7) Gudea, Lagašin hallitsija,
(8) laittoi hänelle ilmestymään ikuisia asioita;
(9) Hänen Eninnu-Anzu-Babbarinsa (10) hän hänelle
rakensi (11) ja kunnosti.

(12) Tämä on X steela.

KAUSATIIVI (ELOTON)

KAUSATIIVI

- ❖ Obliikvilla transitiiviverbiin voidaan lisätä ylimääräinen argumentti → kausatiivi
- ❖ Vertaa akkadin Š-vartalo: *nadānum* 'antaa' → *šuddunum* 'laittaa antamaan'

Transitiivitaivutus

nin-e árad mu-ús

{nin+e arad+Ø mu+n+us+Ø}

"rouva seurasi orjaa"

{rouva+ERG orja+ABS VEN+SUBJ+seurata+DO}

KAUSATIIVI

- ❖ Obliikvilla transitiiviverbiin voidaan lisätä ylimääräinen argumentti → kausatiivi
- ❖ Vertaa akkadin Š-vartalo: *nadānum* 'antaa' → *šuddunum* 'laittaa antamaan'

Transitiivitaivutus

nin-e árad mu-ús

{nin+e arad+Ø mu+n+us+Ø}

"rouva seurasi orjaa"

{rouva+ERG orja+ABS VEN+SUBJ+seurata+DO}

Kausatiivitaivutus

nin-e árad-dè udu bí-ús

{nin+e arad+e udu+Ø bi+n+us+Ø}

"rouva laittoi orjan seuraamaan lammasta"

{rouva+ERG orja+DIR lammas+ABS OBL+SUBJ+seurata+DO}

ESIMERKKEJÄ

ĝeš^ēeren-bé giĝ₄ gal-e im-mi-ku₅

{eren+be+Ø giĝ gal+e i+mu+bi+n+ku+Ø}

”Hän laittoi suuren kirveen leikkaamaan sen setripuut”

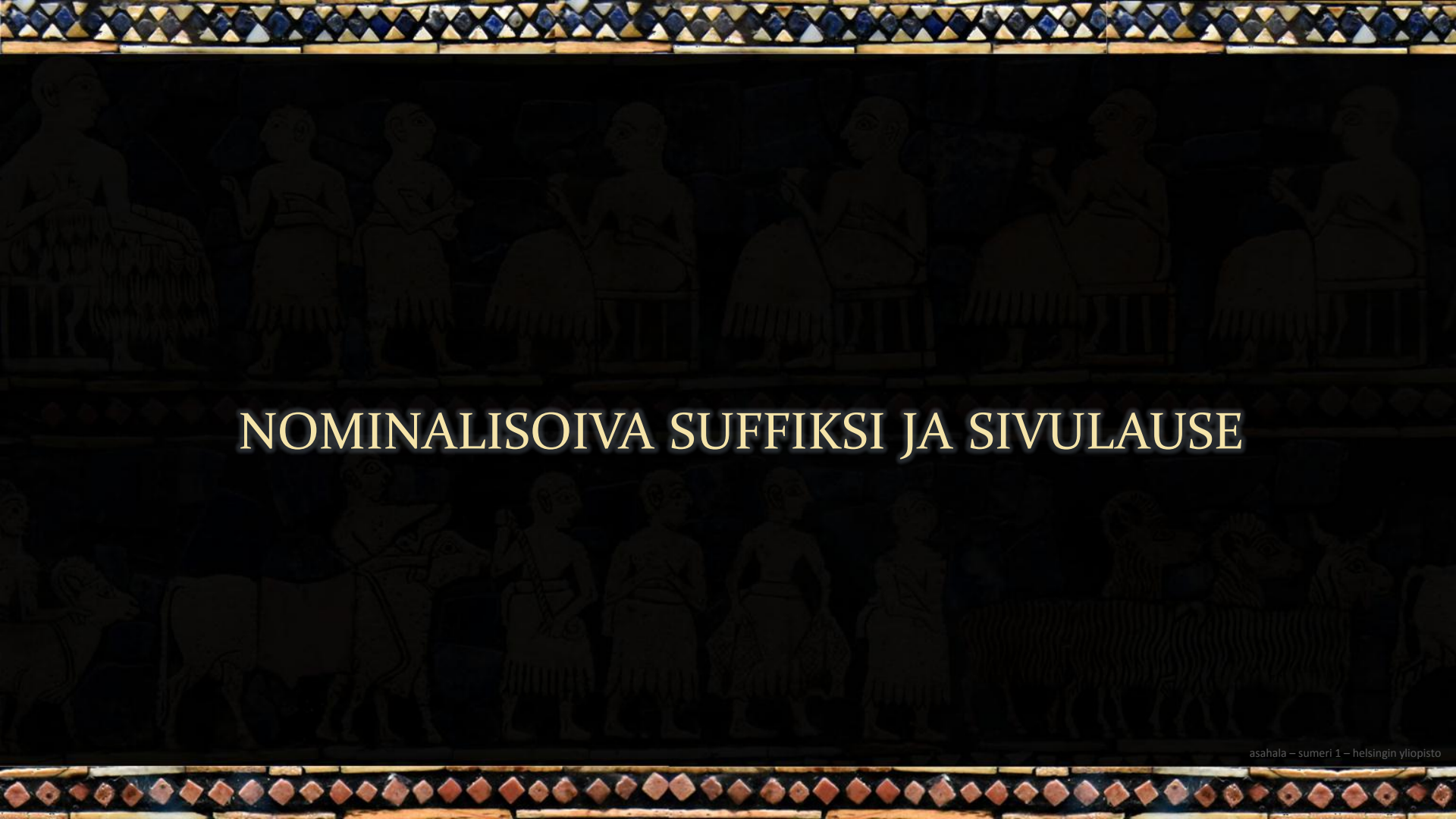
{setri+sen+ABS kirves suuri+DIR NEUT+VEN+OBL+SUBJ+leikata+DO}

lugal-bé ninda géme bí-gu₇

{lugal+be+e ninda+Ø géme+e bi+n+gu+Ø}

”Heidän omistajansa laittoi orjattaret syömään leipää”

{herra+niiden+ERG leipä+ABS orjatar+DIR OBL+SUBJ+syödä+DO}

NOMINALISOIVA SUFFIKSI JA SIVULAUSE

NOMINALISOIVA SUFFIKSI

- ❖ Suffiksi {’a} nominalisoi verbimuodon
- ❖ Nominalisoitu verbimuoto toimii kuin substantiivi
 - ❖ Monikko muodostetaan kuitenkin verbitaivutuksella eikä monikon tunnuksella!

ba-tud-en

{ba+tud+en}

”minä synnyin”

{IEN+syntyä+minä}

NOMINALISOIVA SUFFIKSI

- ❖ Suffiksi {’a} nominalisoi verbimuodon
- ❖ Nominalisoitu verbimuoto toimii kuin substantiivi
 - ❖ Monikko muodostetaan kuitenkin verbitaivutuksella eikä monikon tunnuksella!

ba-tud-en

{ba+tud+en}

”minä synnyin”

{IEN+syntyä+minä}

ba-tud-en-na

{ba+tud+en+’a+Ø}

”se, että minä synnyin == syntymäni”

{IEN+syntyä+minä+NOM+ABS}

ba-tud-en-na-ta

{ba+tud+en+’a+ta}

”siitä alkaen kun synnyin == syntymästäni”

{IEN+syntyä+minä+NOM+ABL}

SIVULAUSE

- ❖ Nominalisoiva suffiksi alistaa verbin/lauseen sivulauseeksi

lú-e é in-dù

{lu+e ej+Ø i+n+rû+Ø}

”mies rakensi talon”

{mies+ERG talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen}

lú ba-úš

{lu+Ø ba+uš+Ø}

”mies kuoli”

{mies+ABS IEN+kuoli+hän}

SIVULAUSE

- ❖ Nominalisoiva suffiksi alistaa verbin/lauseen sivulauseeksi

lú-e é in-dù

{lu+e ej+Ø i+n+rû+Ø}

”mies rakensi talon”

{mies+ERG talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen}

lú ba-úš

{lu+Ø ba+uš+Ø}

”mies kuoli”

{mies+ABS IEN+kuoli+hän}

lú é in-dù-a ba-úš

{lu ej+Ø i+n+rû+Ø+?a+Ø IEN+uš+Ø}

”mies, joka rakensi talon, kuoli”

{mies talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen+NOM+ABS IEN+kuoli+hän}

SIVULAUSE 2

lú é in-dù-a ba-úš

{lu ej+Ø i+n+rû+Ø+'a+Ø ba+uš+Ø}
sivulause intransitiivinen päälause

”mies, joka rakensi talon, kuoli”

{mies talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen+NOM+ABS IEN+kuoli+hän}

lú ba-úš-a é nu-mu-dù

{lu ba+uš+Ø+'a+e ej+Ø nu+mu+n+rû+Ø}
sivulause transitiivinen päälause

”mies, joka kuoli, ei rakentanut taloa”

{mies IEN+kuoli+hän+NOM+ERG talo+ABS NEG+NEUT+hän+rakensi+sen}

SIVULAUSE 2

lú é in-dù-a ba-úš

{lu ej+Ø i+n+řu+Ø+?a+Ø ba+uš+Ø}

”mies, joka rakensi talon, kuoli”

{mies talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen+NOM+ABS IEN+kuoli+hän}

lú ba-úš-a é nu-mu-dù

{lu ba+uš+Ø+?a+e ej+Ø nu+mu+n+řu+Ø}

”mies, joka kuoli, ei rakentanut taloa”

{mies IEN+kuoli+hän+NOM+ERG talo+ABS NEG+NEUT+hän+rakensi+sen}

TEMPORAALILAUSE

- ❖ Upotetaan nominalisoitu lause substantiivin **ud** (**u₄**) lokatiivimuodon attribuutiksi

lú-e é in-dù

{lu+e ej+Ø i+n+řu+Ø}

"mies rakensi talon"

{mies+ERG talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen}

ud lú-e é in-dù-a(-a)

{**ud** lu+e ej+Ø i+n+řu+Ø+'a+'a}

"sinä päivänä kun mies rakensi talon"

{**päivä** mies+ERG talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen+NOM+**LOC**}

TEMPORAALILAUSE

ud lugal ba-úš-a(-a)

{ud lugal+Ø ba+uš+Ø+[?]a+[?]a}

”sinä päivänä kun kuningas kuoli”

{päivä kuningas+ABS IEN+kuoli+hän+NOM+LOC}

ud ^dnin-gír-su-ke₄ nam-lugal mu-na-šúm-ma(-a)

”sinä päivänä, kun Ningirsu antoi hänelle kuninkuuden”

{ud nin.gir.su.k+e nam.lugal+Ø mu+nna+n+šum+Ø+[?]a+[?]a}

{päivä Ningirsu+ERG kuninkuus+ABS VEN+hänelle+hän+antoi+sen+NOM+LOC}

MONIOSAINEN TEMPORAALILAUSE

ud ^dnin-ĝír-su-ke₄ šag₄ mu-pàd-da-a

^{na₄}esi kur-ta íb-ta-e₁₁

é-a mu-ni-kur₉-ra

alan-na-né-šè mu-tud

Kun Ningirsu oli valinnut hänet,
(Gudea) toi vuorilta alas dioriittia
(ja) kun hän oli vienyt (dioriitin) temppeliin,
hän muotoili sen hänen patsaakseen.

ud nin.ĝír.su.k+e šag+e mu+n+pad+Ø+[?]a+[?]a

esi+Ø kur+ta i+b.ta+n+je+Ø

*ud ej+[?]a mu+ni+n+kuř+Ø+[?]a+[?]a

alan+ane+še mu+n+tud+Ø

šag₄(-e)...pàd 'valita'
== löytää sydämeen

LAUSEENVASTIKE

- ❖ **Lauseenvastikkeeksi** kutsutaan suomen kielessä sellaista rakennetta, jonka sisältö edustaa lausetta, mutta jossa ei ole predikaattia eli verbin finiittimuotoa, jota pidetään yleensä lauseen tuntomerkinä.

(Wikipedia: lauseenvastike)

Referatiivirakenne (lauseenvastike):

*Bussinkuljettaja näkee **poron kävelevän** kadun keskellä.*

Vastaava sivulause (preesens):

*Bussinkuljettaja näkee, **että poro kävelee** kadun keskellä.*

LAUSEENVASTIKE SUMERISSA

lú é in-dù-a ba-úš

{lu ej+Ø i+n+řu+Ø+ʔa+Ø ba+uš+Ø}

”mies, joka rakensi talon, kuoli”

{mies talo+ABS NEUT+hän+rakensi+sen+NOM+ABS IEN+kuoli+hän}

- ❖ Poista verbiprefiksit → verbistä tulee perfektiihin partisiippi ja sivulauseesta lauseenvastike

lú é dù-a ba-úš

{lu ej+Ø řu+ʔa+Ø ba+uš+Ø}

”talon rakentanut mies kuoli”

{mies talo+ABS rakentaa+PP+ABS IEN+kuoli+hän}

- ❖ Nominalisoiva suffiksi {ʔa} ja ħamṭun partisiippi {ʔa} on historiallisesti sama tunnus!

ESIMERKKEJÄ

elam sa-bu-um^{ki}-ta êgen-na

"Sabumista saapunut elamilainen"

elam sa-bu-um^{ki}-ta mu-êgen-na

"elamilainen, joka saapui Sabumista"

udu še-ta sa₁₀-a

"Ohralla ostettu lammas"

udu še-ta ba-sa₁₀-a

"lammas, joka ostettiin ohralla"

- ❖ Modaaliprefiksi {nu} voi esiintyä partisiipeissa

êgi₆-par₄ nu-dù-a mu-na-dù

"hän rakensi hänelle rakentamattoman giparin"

PARTISIIPEISTA YLEISESTI

- ❖ Yleisimmät perfektiivin partisiippi {ḥamṭu + 'a} ja ajaton partisiippi {ḥamṭu + Ø}
- ❖ Ajaton partisiippi kuvailee substantiivin yleistä laatua eikä viittaa tiettyyn tekoon

diġir nam tar	"kohtaloita määräävä jumala"	(ajaton)
dam ki áġ ^d inanna-ka	"Inannan rakastettu puoliso"	(ajaton)
ama nu-tuku	"orpo" (kirj. äitiä ei-omistava)	(ajaton)
é lugal-bé igi sud íl-íl	"temppeli, jonka herra nostaa silmänsä kaukaisuuteen"	(ajaton)
lugal é dù-a	"temppelin rakentanut kuningas"	(perfektiivi)
lugal iri-iri gul-la	"kaikki kaupungit tuhonnut kuningas"	(perfektiivi)
iri gul-la	"tuhottu/tuhoutunut kaupunki"	(perfektiivi)

LYHYET JA PITKÄT LUKUASUT

LYHYITÄ JA PITKIÄ LUKUASUJA

dùg ~ du ₁₀	'hyvä'	pàd ~ pà	'löytää'
dug ₄ ~ du ₁₁	'tehdä; sanoa'	par ~ pa ₅	'kastelukanava'
gud ^r ~ gu ₄	'härkä'	šag ₄ ~ šà	'sydän, sisus; mieli'
kud ^r ~ ku ₅	'katkaista'	tìl ~ ti	'elää'
kug ~ kù	'pyhä'	ud ~ u ₄	'päivä'
níg ~ nì	'asia'	zid ~ zi	'oikea'

iri kug-ga-me / iri kù-ga-me
ud 5-kam-ma / u₄ 5-kam-ma
šag₄ pàd-da / šà pà-da

"pyhä kaupunkimme"
"viidentenä päivänä"
"valittu"